

ՀԱՅՐԻԿ ԱՐԵՂԱ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Ս Ո Ւ Ր Բ Է Զ Մ Ի Ա Ծ Ի Ն

(Խոսված Երևանի Կոնգրադամասի Ս. Հովնանենս եկեղեցում
Կարողիկե Ս. Էջմիածնի տոնի առիթով, 1956 թ. նոյեմբի 3-ին)

«Ի վերայ Աշոյն և Ս. Էջմիածնի ամենայն
ազգն Հայոց կապեալ կան»:

ԱՌԱՔՆԻ ԴԱՎՐԻԺԵՑԻ

ասնյոթերորդ դարի ականավոր պատմաբան Առաքել վարդապետ Դավրիժեցին այսպես է բնորոշել Ս. Էջմիածնի նշանակությունը ամբողջ հայ ժողովրդի համար: Այսքան պարզ և այսքան սեղմ ու հակիրճ արտահայտությամբ ավելի լավ բնորոշում հնարավոր չէր տալ: Զուր չէ, որ դարեր շարունակ Ս. Էջմիածինը եղել է օգտաշատ քարոզների նյութն ու բնարանը և պիտի լինի նաև այսուհետև:

Աստվածակառույց, Կուռ Խորան Ս. Էջմիածինը արդարև բյուրավոր անքակտելի թելերով կապված է եղել հայ ժողովրդի հոգու, սրտի ու մտքի հետ, այդ կուռ միությունը դարձել է միա ու արյուն, անխորտակիլ զորություն՝ սրբազործված մեր բազմադարյան պատմությամբ: Չի եղել և չկա ոչինչ ավելի թանկ, ավելի սիրելի ամեն մի հայի համար, քան Ս. Էջմիածինը, նրա վեհ գաղափարը, Սրբություն Սրբոցը, որը մի նոր էջ, մի նոր լուսավոր դարաշրջան բացեց մեր ժողովրդի ընդհանուր կյանքի տարեգրության մեջ: Ս. Էջմիածնի, նրա հիասքանչ սկզբնավորության մեծ հիշատակն է, որ այսօր փառաշուք հանդեսներով տոնում է երախտագետ Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին:

Ավելի քան 1650 տարի առաջ, շորորդ դարի արշալույսին, Հայաստան աշխարհի սիրտը հանդիսացող Արարատյան հարթավայրի վրա երկնքից իջնում է Քրիստոս և լույս փառաց ընդ նմա» ու ոսկե ուռով բախում երկիրը: Այս հրաշալի երևույթի ականատեսն է լինում մեր բազմերախտ Հայրապետ Ս. Գրիգորը, որն Ավետարանի կենարար լույսը Հայաստանում տարածելու համար և ի սեր Քրիստոսի կրեց անպատում շարժարանքներ, մինչև որ աստվածային հրաշքով ազատվեց և դարձավ հայ ժողովրդի մկրտիչն ու երկրորդ մեծ լուսավորիչը Թադևոս և Բարդուղիմեոս առաքյալներից հետո:

Միածնաէջ սուրբ տեղում Լուսավորչի նախածեոնությամբ հիմնվում է Մայր Կաթողիկեն և Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը: Ս. Էջմիածինը դառնում է Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցու և հայ ժողովրդի միասնության խորհրդանշանը, այն զխավոր կենտրոնը, որից լույսի ճառագայթներ են հորդում Հայաստանի շուրջ ծագերը, հայ ժողովրդի հոգու, սրտի ու մտքի վրա: Հայ ժողովրդը դառնում է հայ քրիստոնյա և մկրտվում Ս. Էջմիածնի քրիստոնեական ավազանում, որտեղից ստացած հոգեկան նորանոր ուժերն ու Ս. Հոգու բազմազան շնորհ-

ները նախորդեցին նրա հետագա աննախընթաց վերելքը կյանքի բոլոր բնագավառներում:

Իր ամբողջ գոյության ընթացքում Ս. Էջմիածինը եղել է հայ ժողովրդի արթուն դիտապետը, քաջ ու անձնվեր հովիվը, որը հանապազ նկրտել է գերծ պահել իր հոսքը ներքին և արտաքին սխառազգեստ դաշկերից, անաղարտ պահել Ս. Ավետարանի սկզբունքներին հանգույ մեր Եկեղեցու ճշմարիտ վարդապետությունը, առաքելահաստատ սովորություններն ու ավանդությունները: Շատ անգամներ են սև, մութ ամպեր դիպվել Հայ Եկեղեցու երկնակամարի վրա, շատ փոթորիկներ են անել խոշորագույնների է հանդիպել Ս. Էջմիածինը, բայց ոչ երբևէ ընկրկել այդ անհղ փորձությունների առջև, հերոսաբար վարելով մեր Եկեղեցու նավը դեպի փրկության ափը:

Մեծ են Ս. Էջմիածնի ծառայությունները մեր ժողովրդի նաև մտավոր դարգացման ու այլ բնագավառներում, որոնց մասին հարավոր չէ հանգամանորեն խոսել աշտեղ: Ս. Էջմիածինը եղել է մեր ժողովրդի մեկենասը. նա էր, որ առաջին անգամ տվեց նրան սեփական դիրք և դրականություն՝ մեր գոյություն, դրականության, արվեստի և մյուս առարկաներում ձևոր բերած հետագա բոլոր հաջողակների հուսալի առհավատչան: Ս. Էջմիածինը տվել է հայոց հանճարի ռազմիբաները հանդիսացող, հայի նկարագիրը մարմնավորող բազմաթիվ կաթողիկոսներ ու անձնվեր հոգևորականներ, որոնց անմահ անունները սակե տառերով են գրված մեր հերոսական պատմության փառապանծ էջերում:

Ակնառու դեր է խաղացել Ս. Էջմիածինը մեր ազգային-քաղաքական կյանքում, լինելով միակ հույսի, փրկության ու մխիթարության աղբյուրը, մանավանդ երբ հայր ենթարկվել է անողոր ճակատագրի դաժան հարվածներին, երբ ամենուտա թևատված ու անօդական է մնացել նա: Որպես միասնության խորհրդանշան Ս. Էջմիածնի նպատակն է եղել հայ ժողովրդի մեջ հաստատել խաղաղություն, սեր և միություն՝ ի շինություն, ի բարգավաճում և ի բարօրություն համախաղզին հայոց:

Էջմիածինն է եղել, որ միշտ վառ է պահել թե՛ բնաշխարհի և թե՛ տարադիր հայության մեջ հավատի ոգին, ազատասիրության, պայքարի և դիմադրության դյուցապանը ոգին, որոնցով միայն պետք է բացատրել այն հրաշքը, որ այսօր մեր ժողովրդին ապրում է, կառուցում և ստեղծագործում:

Էջմիածինն իր անշնչելի կնիքն է թողել մեր ազգի վրա, նրա կյանքի՝ բոլոր բնագավառներին, նրա նկարագրի ձևավորման վրա. նա դատախարակել է մեր ժողովրդին, առաքինադարդել ու անմահացրել:

Մեր ժողովրդի հետ և մեր ժողովրդի համար նա՛ էլ կենդանի նահատակվել է, անցել արշունտ ու տառապալից ճանապարհ, բայց փառքի ճանապարհ: Էջմիածնի ճակատագիրը մեր ժողովրդի ճակատագիրն է, նրա պատմությունը՝ մեր ժողովրդի պատմությունը: Նա եղել և մնում է մեր ազգի խորհրդանշանը, լավագույն մարմնացումը նրա խոհերի, տենչերի ու իմաստության:

Ճիշտ է, այսօր մեր ժողովրդի զգալի մասը հասել է փրկության ափին, Հայրենի երկրի հետ միասին Ս. Էջմիածինն էլ հարություն է առնում ու պայծառանում, ազատ ու լիաթոք շնչում վերենձնուղած Հայրենի երկրի հայրենի իշխանության հովանու ներքո, անհրաժեշտաբար ձերբազատվել է իր մարմնական միշտը պարտականություններից, սակայն նա տակավին պատմական մեծ առաքելություն ունի կատարելու մեր տառապած ժողովրդի համար, որի մնացող, ցարուցրիվ բեկորները շարունակում են ապրել պանդխտության մեջ՝ հեռավոր հորիզոնների տակ՝ Ս. Էջմիածնի և ծաղկած Մայր Հայրենիքի սերն ու կարոտը ամուր սեղմած իրենց սրտին:

Այժմ ավելի քան երբևէ այնքան կարևոր է դարձել Ս. Էջմիածնի դերը որպես հզոր գործոն՝ անխախտ ու կենդանի պահելու զաղթաշխարհի հայության մեջ մեր Եկեղեցու Հավատամքը, մեր լույս պապերի՝ մեր Աբրահամների ու Իսահակների սուրբ հավատը, մեր ազգային-եկեղեցական սովորություններն ու ավանդությունները, մեր Մեսրոպյան մեծասրանչ լեզուն, սերը դեպի Ս. Էջմիածինը, դեպի Հայրենիքն ու նրա պանծալի պատմությունը: Ահա պայմաններ, որոնցով միայն

հնարավոր է խուսափել ինքնաշնչման մղձավանջից և պահպանել հայի իսկական շունչն ու հոգին օտար ազդեցությունների շրջանակում:

Այժմ Ս. Էջմիածնի և Ամենայն Հայոց Հայրապետության ղեկը գտնվում է հուսալի և կարող ձեռքերում: Ազգիս նորընտիր Հայրապետ Վազգեն Ա երիտասարդ է, օժտված աշխատանքի անսպառ հռանդով ու հոգեվոր բարեմասնություններով: Նախանձախնդիր լինելով մեր սուրբ հավատին, ավանդություններին ու մեր ժողովրդի սրբազան շահերին, Վահագն Հայրապետը, արթուն հովվի պես, գիշեր ու ցերեկ պահպանում է իր հոտը, աշխատում զերծ պահել նրան ամեն տեսակ վտանգներից և առաջնորդել աստվածաճաճ նախնիքների լուսավոր շավղով:

Ընդամենը մի քանի ամիս է անցել Վահագն Հայրապետի գահակալությունից, բայց արդեն սկիզբ է դրվել շինարարական մի հսկայական աշխատանքի՝ մեր եկեղեցական կյանքում: Նոր հունի մեջ է մտնում, նոր շունչ ու թափ է առնում Ս. Էջմիածինը, մեր եկեղեցական կյանքը: Ներշնչված Վահագնի անձնական օրինակով, մեր հոգևոր անդա-

տանի մշակներն աշխատում են մեղվաջան, կոփվում նվիրման, ժուժկալության, սիրո ու համերաշխության ոգով, որը գրավական է ամեն տեսակ հաղթանակների: Վահագնի ազդեցին նպատակների անկյունքներից է՝ է՛լ ավելի հմայք ու շուք պարգևել Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին, դորացնել նրա առինքնող ազդեցությունը որպես հույսի ու փրկության խորանի, որպես հավատի ու լույսի վառարանի համայն հայրության համար:

Մեր միահամուռ ազոթքի մրմունջները միացնենք մեր սիրելի Հայրապետի մաքրափալ ազոթքներին, որպեսզի Ամենաբարձր լալը սատար լինի նրան, իրականացնի նրա, ինչպես և բոլորիս սրտագին փափագը՝ շուտով տեսնել այն երջանիկ օրը, երբ հայր մի անգամ ընդմիշտ կթոթափի իր ուսերից պանդխտության դարավոր փոշին և կհավաքվի իր հայրենի շեն օջախի շուրջը՝ այստեղ միասին ազոթելու, միասին ապրելու ու շինելու:

Ազոթենք, որ Տերը միշտ անշարժ պահի «գլխոս Հայկազնեայց», մեր հույսի, մեր լույսի, մեր փրկության Ս. Խորանը՝ Իր իսկ հիմնած Ս. Էջմիածինը, որի վրա «ամենայն ազդն Հայոց կապեալ կան»: Ամեն:

